

Aan de minister van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid,
de heer mr. J.P.H. Donner,
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

AC/3327A
Pens./2337A
SPW/27A

Den Haag : 8 januari 2009
Ons kenmerk : S.A.09.00199/K
Uw Kenmerk : AV/PB/08/4510
Betreft : 'Bijbetaalproblematiek' bij pensioenwaardeoverdrachten

Geachte heer Donner,

Bij brief van 22 februari 2008 ontving de Stichting van de Arbeid van u een verzoek om advies over de zogenoemde 'bijbetaalproblematiek' in het kader van waardeoverdracht van pensioenaanspraken. Een werkgever met een rechtstreeks verzekerde pensioenregeling die een werknemer in dienst neemt die besluit tot waardeoverdracht van zijn pensioenaanspraken kan als gevolg daarvan met een forse bijbetaling worden geconfronteerd.

De Stichting van de Arbeid heeft deze adviesaanvraag in handen gesteld van een nieuw ingestelde subwerkgroep van de Werkgroep Pensioenen, de Subwerkgroep Pensioen en Waardeoverdracht. Deze subwerkgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van de sociale partners en van de pensioenkoopels, de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF), de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB), de Unie van Beroepspensioenfondsen (UvB) en het Verbond van Verzekeraars. Voor de behandeling van de onderhavige adviesaanvraag is ook een vertegenwoordiger van de Nederlandse vereniging van assurantieadviseurs en financiële dienstverleners (NVA) uitgenodigd om als waarnemer aan de besprekingen in de subwerkgroep deel te nemen.

De afgelopen maanden heeft de Subwerkgroep Pensioen en Waardeoverdracht de in de adviesaanvraag aan de orde gestelde problematiek verkend.¹ De sociale partners en de pensioenkoopels hebben daarbij vastgesteld dat de zogenoemde 'bijbetaalproblematiek' onderdeel is van een meeromvattende problematiek bij pensioenwaardeoverdrachten. Ook is vastgesteld dat het probleem dat sommige kleinere werkgevers met een rechtstreeks verzekerde regeling bij een inkomende pensioenwaardeoverdracht geconfronteerd kunnen worden met een zeer hoge bijbetaling, binnen de huidige systematiek van

¹ Zie de bijlage bij deze brief.

de regeling voor pensioenwaardeoverdrachten niet structureel tot een oplossing kan worden gebracht. De problematiek blijft bestaan zolang:

- sprake is van een verschil tussen de rentevoet die verzekeraars hanteren bij de financiering van rechtstreeks verzekerde pensioenregelingen en de rentetermijnstructuur welke jaarlijks wordt vastgesteld voor pensioenwaardeoverdrachten, én
- bij waardeoverdracht de waarde van de opgebouwde (nominale) pensioenaanspraken van de van baan veranderende werknemers geen wijziging mag ondergaan.

De voorbereiding van een meer fundamenteel advies over de problematiek van de pensioenwaardeoverdrachten zal echter nog een flink aantal maanden vergen. De in de adviesaanvraag genoemde specifieke 'bijbetaalproblematiek' bij rechtstreeks verzekerde regelingen vormt daar een onderdeel van.

De discussie in de Stichting van de Arbeid heeft zich vervolgens toegespitst op de vraag of en zo ja op welke wijze bij handhaving van de huidige systematiek het mogelijk is om de hoogte van de te verrekenen tekorten en overschotten te verminderen.

Deze discussie heeft geleid tot een oplossingsrichting gericht op een beperking van de bijbetaalproblematiek waarvoor in beginsel voldoende draagvlak aanwezig is bij sociale partners, de pensioenkoopels en het Verbond van Verzekeraars.

Deze oplossingsrichting houdt in dat bij individuele waardeoverdrachten op de overdrachtswaarde zoals tot dusver berekend een vaste opslag komt van 20%, behalve wanneer de dekkingsgraad van één of van beide van de betrokken pensioenfondsen op een lager niveau ligt dan 120. In die situatie geldt dat de opslag in procenten gelijk wordt gesteld aan de laagste dekkingsgraad minus 100. Reden voor deze beperking van de opslag is dat van pensioenfondsen in redelijkheid niet kan worden gevraagd bij een uitgaande waardeoverdracht meer mee te geven dan er is gefinancierd. Dat zou immers leiden tot een benadeling van het eigen fonds en dus van de achterblijvende deelnemers en gepensioneerden.

Hierbij zou kunnen worden uitgegaan van gecertificeerde dekkingsgraden per 1 januari voor waardeoverdrachten vanaf 1 juli daaropvolgend gedurende een jaar. In deze situatie ligt het in de rede om voor de berekening van de overdrachtswaarde dan eveneens uit te gaan van de rentetermijnstructuur per 1 januari.

Voorzien is dat ook verzekeraars bij uitgaande waardeoverdrachten in beginsel een opslag betalen van 20%, behalve wanneer de dekkingsgraad van het fonds waarnaar wordt overgedragen een lagere dekkingsgraad heeft dan 120%. In dat geval betaalt de verzekeraar een opslag op de overdrachtswaarde welke in procenten gelijk is aan de dekkingsgraad van het desbetreffende fonds minus 100.

Onder normale omstandigheden zou – uitgaande van de rentetermijnstructuur zoals die op grond van de huidige regelgeving voor 2009 zou gelden, te weten 4,533% – door een opslag van 20% op de berekende overdrachtswaarde, als het gaat om een inkomende waardeoverdracht naar een werkgever met een verzekerde regeling, het door de werkgever nog bij te betalen bedrag tot ongeveer de helft kunnen worden beperkt.

Nu echter als gevolg van de huidige situatie op de financiële markten de dekkingsgraden van zeer veel pensioenfondsen zijn gedaald tot fors onder het niveau van het vereist vermogen, zal de hiervoor globaal uiteengezette oplossingsrichting helaas nauwelijks kunnen leiden tot enige reductie van eventuele hoge bijbetalingen door veelal kleine werkgevers met een rechtstreeks verzekerde regeling wanneer deze worden geconfronteerd met een inkomende waardeoverdracht.

Hier komt nog bij dat daar waar sprake is van een dekkingstekort (dekkingsgraad minder dan 100) de Pensioenwet niet toestaat dat de desbetreffende fondsen aan verzoeken om waardeoverdracht medewerking verlenen.

Om die redenen stelt de Stichting van de Arbeid dan ook voor om voor 2009, ook qua aanpassing van de regelgeving, pas op de plaats te maken.² De Stichting is bereid de variant met de vaste opslag over ongeveer een jaar opnieuw te bezien tegen de achtergrond van de dan geldende omstandigheden.

Ondertussen zal ook de meer fundamentele discussie over de huidige systematiek van pensioenwaardeoverdrachten verder worden gevoerd en kan wellicht het specifieke element van de bijbetaalproblematiek na afronding daarvan in een brede aanpak tot een meer volledige oplossing worden gebracht.

Hoogachtend,

STICHTING VAN DE ARBEID

drs. J.M.A. Mooren
secretaris

² Wellicht zou al wel kunnen worden overwogen om, gelet op de sterke daling van de rentetermijnstructuur in de afgelopen twee maanden, de peildatum voor de vaststelling van de rentevoet die voor waardeoverdrachten in 2009 moet worden gehanteerd, te verschuiven naar 1 januari 2009. De Stichting kan overigens niet overzien of dit een regeltechnisch haalbare optie is.

Verkenning problematiek financiële gevolgen van pensioenwaardeoverdrachten

Verkenning problematiek in meer algemene zin

Sinds 8 juli 1994 hebben werknemers het wettelijke recht om bij wisseling van baan de waarde van de voor hen opgebouwde pensioenaanspraken te laten overdragen aan de pensioenuitvoerder van de nieuwe werkgever. Hiervoor worden pensioenaanspraken toegekend op basis van de pensioenregeling van de nieuwe werkgever. Dit recht op individuele waardeoverdracht is geregeld in de Pensioenwet.

Voor de berekening van de waarde van over te dragen pensioenaanspraken moeten rekenregels worden toegepast. Onder de huidige systematiek zijn die rekenregels erop gericht om verlies aan pensioenrechten, bijvoorbeeld doordat verschillende pensioenuitvoerders verschillende tarief- en reserveringsgrondslag gebruiken, te voorkomen. Zowel voor het vaststellen van de overdrachtswaarde als voor de berekening van de nieuw op basis van die overdrachtswaarde te verwerven pensioenaanspraken moeten dezelfde rekenregels worden toegepast. Dit betekent dat als de oude en de nieuwe pensioenregeling identiek zijn en ook het salaris bij de oude en de nieuwe werkgever niet verschilt, de waardeoverdracht in exact dezelfde pensioenaanspraak resulteert in de nieuwe regeling als de werknemer in de oude pensioenregeling had. De pensioenaanspraken van de werknemer die om waardeoverdracht verzoekt, staan in de huidige systematiek centraal. Zijn/haar opgebouwde nominale pensioenaanspraken wijzigen niet, maar worden uitgedrukt in aanspraken in de regeling van de nieuwe werkgever op basis van het nieuwe salaris.

In reële termen is er echter geen sprake van neutraliteit. De oude en de nieuwe pensioenregeling kunnen en zullen ook in veel gevallen verschillen als het gaat om de kwaliteit van de voorwaardelijke indexatie van de nominale pensioenaanspraken. Verschillen in indexatiekwaliteit worden enerzijds bepaald door de inhoud van de pensioenregeling en anderzijds bij pensioenfondsen door de dekkingsgraad. Verschillen in indexatiekwaliteit zijn thans en naar verwachting in toenemende mate bepalend voor de keuze van de betrokken werknemer om wel of niet te besluiten tot waardeoverdracht.

Bij de totstandkoming van het recht op waardeoverdracht was er echter sprake van een totaal andere situatie. Voor een grote meerderheid van de werknemers gold een eindloonregeling. Daarom was waardeoverdracht bij wisseling van baan in bijna alle gevallen voor de werknemer voordelig. De bij waardeoverdracht verkregen dienstjaren in de regeling van de nieuwe werkgever telden immers mee bij toekomstige verhogingen van het pensioengevend salaris (de zogenoemde backservice). Bij middelloonregelingen is dit niet het geval. Thans is nog maar voor een beperkt aantal werknemers sprake van een eindloonregeling. Een overgrote meerderheid neemt deel aan een middelloonregeling.

Voor de pensioenfondsen en werkgevers met een rechtstreeks verzekerde regeling gebeurt waardeoverdracht qua financiële gevolgen 'plussen en minnen' op die substantieel

kunnen zijn. De overdrachtswaarde zoals deze dient te worden berekend op basis van de huidige wettelijke rekenregels heeft betrekking op een nominale pensioenaanspraak. De rekenregels houden ook geen rekening met de buffers die veelal aanwezig zijn voor de financiering van de voorwaardelijke indexatie. Vanuit deze constatering is al duidelijk dat in normale situaties waarin voldoende buffers aanwezig zijn voor de financiering van indexaties, inkomende waardeoverdrachten 'duurder' zijn voor pensioenuitvoerders dan uitgaande waardeoverdrachten. Bij waardeoverdracht hoeft voor vertrekkende deelnemers in feite alleen de nominale waarde van de pensioenaanspraak te worden overgedragen. De in het fonds of bij een verzekeraar aanwezige additionele financiële middelen bestemd voor indexatie worden immers bij de waardeoverdracht niet betrokken.

Een belangrijk verschil in financiële gevolgen bij waardeoverdrachten tussen enerzijds pensioenfondsen en anderzijds werkgevers met een rechtstreeks verzekerde regeling is dat bij pensioenfondsen de 'plussen en minnen' elkaar in veel gevallen voor een substantieel deel compenseren en dat deze niet ten laste worden gebracht van de betrokken individuele werkgevers. Deze lasten beïnvloeden uiteraard wel het technisch resultaat van het fonds.

Bij rechtstreeks verzekerde regelingen komen op grond van de desbetreffende overeenkomsten de financiële gevolgen, de 'plussen en de minnen', echter wel voor rekening van de individuele werkgever. Uiteraard geldt ook voor een individuele werkgever dat er 'plussen en minnen' kunnen zijn die elkaar deels compenseren. Maar de kans op een globale compensatie is bij werkgevers met weinig personeel heel gering; dit terwijl het bij rechtstreeks verzekerde regelingen nu juist veelal gaat om kleinere werkgevers.

Verkenning problematiek meer specifiek gericht op waardeoverdrachten bij rechtstreeks verzekerde regelingen

Zoals hiervoor is opgemerkt, wordt de overdrachtswaarde berekend met behulp van wettelijk voorgeschreven rekenregels. Een belangrijk element daarin is de rentevoet waarmee de waarde van de over te dragen pensioenaanspraak wordt berekend.

Onder de oude Pensioen- en Spaarfondsenwet werd voor de berekening van de overdrachtswaarde gerekend met een rentevoet van 4%.

Met de komst van de nieuwe Pensioenwet (PW) is ook wat de rekenregels voor de waardeoverdracht betreft, overgegaan op marktwaardering. Jaarlijks moet worden uitgegaan van de rentevoet op basis van de rentetermijnstructuur voor verplichtingen met een looptijd van 25 jaar zoals die door DNB op 1 oktober van het voorgaande jaar is vastgesteld. Voor 2008 geldt op die basis voor de berekening van de overdrachtswaarde een rekenrente van 4,926%. Voor 2009 komt de rentevoet waarmee de overdrachtswaarde moet worden berekend uit op 4,533%.

Verzekeraars waren evenwel tot 1 januari 2007 verplicht op basis van DNB-beleidsregels de bij hen ondergebrachte pensioenverzekeringen te reserveren op 3%. Na de invoering van de WFT in 2007 maakt de verplichte maximale rekenrente van 3% geen onderdeel meer uit van de beleidsregels. Pensioenverzekeraars hebben om redenen van prudentie na deze datum de bestaande gedragslijn doorgetrokken, mede op grond van de langlopende contracten met pensioenrelaties.

Het relatief forse verschil tussen beide rentevoeten leidt er toe dat bij een inkomende waardeoverdracht de pensioenverzekeraar onvoldoende waarde ontvangt in relatie tot de kostprijs van de te verzekeren pensioenaanspraak. Het tekort zal de verzekeraar in rekening brengen bij de betrokken werkgever. Zeker als de opgebouwde pensioenaanspraak substantieel is, zoals dat veelal het geval is bij waardeoverdracht voor een wat oudere werknemer, kan het om forse bedragen van tienduizenden euro's gaan.

Anderzijds, bij vertrek van een werknemer die besluit tot waardeoverdracht vanuit een rechtstreeks verzekerde regeling naar een werkgever met een pensioenregeling die door een pensioenfonds wordt uitgevoerd, ontvangt de werkgever van zijn pensioenverzekeraar een terugbetaling, die eveneens zeer fors kan zijn als het gaat om een wat oudere werknemer met een substantiële pensioenaanspraak. Uiteraard leidt dat niet tot klachten.

Enkele voorbeelden van bij te betalen en terug te ontvangen bedragen als gevolg van waardeoverdrachten die dit jaar daadwerkelijk hebben plaatsgevonden, zijn door het Verbond van Verzekeraars aangeleverd. Zie hiervoor bijlage 1.

De relatief hoge rentevoet waarmee in 2008 de overdrachtswaarde moest worden berekend, heeft aanleiding gegeven tot klachten van individuele werkgevers die geconfronteerd zijn met onverwachte hoge rekeningen als gevolg van de waardeoverdracht van medewerkers die kort geleden in dienst zijn getreden.

De gevallen die de meeste publiciteit hebben getrokken, betreffen situaties waarbij een werknemer met een relatief hoge pensioenaanspraak in dienst is getreden van een werkgever met een beperkt aantal werknemers met een rechtstreeks verzekerde regeling.

Voor 2009 komt het verschil tussen de financieringsrente en de rekenrente voor de overdrachtswaarde lager uit, omdat voor dit jaar bij de bepaling van de overdrachtswaarde gerekend moet worden met een rentevoet van 4,533%.

Vastgesteld kan worden dat zolang er een verschil is tussen beide rentevoeten er sprake zal zijn van 'bijbetalen' (bij inkomende waardeoverdrachten) en van 'terugontvangen' (bij uitgaande waardeoverdrachten).

In feite is dit ook het geval bij pensioenfonds, maar zoals hiervoor al is opgemerkt, worden bij de pensioenfonds eventuele verschillen tussen de overdrachtswaarde en de benodigde financiering voor de inkoop van de overgedragen pensioenaanspraak niet in rekening gebracht bij de betrokken individuele werkgevers. Bij rechtstreekse verzekeringen is dit wel het geval. Daarbij komt nog dat het, gelet op de contractuele verhouding tussen de werkgevers en hun pensioenverzekeraars, niet mogelijk is om de rekeningen voor de bijbetalingen aan betrokken werkgevers te salderen met de terugbetalingen aan andere bij waardeoverdrachten betrokken werkgevers. Bij grotere werkgevers met zowel inkomende als uitgaande waardeoverdrachten is er uiteraard wel sprake van deels elkaar compenserende bij- en terugbetalingen.

Bijlage 1

Voorbeelden van in- en uitgaande waardeoverdrachten in 2008 aangeleverd door het Verbond van Verzekeraars

Soort	Datum overgang	Geboorte datum	Sexe	Opgebouwde rechten		Overdrachts waarde	Salaris nw. WG	Inkoop in nieuwe regeling		Koopsom/ Afkoopsom	Bij te betalen	Terug te ontvangen
				OP	PP			OP	PP			
Inkomend 3%-contractstarief	1-4-2008	21-4-1960	V	651,55	439,97	3588,34	31.635,00	649,25	454,47	8.030,32	4.441,98	
Inkomend 3%-contractstarief	1-4-2008	1-4-1963	M	9.000,00	0,00	31.000,00	NB	9.000,00	0,00	63.800,00	32.800,00	
Inkomend 4%-contractstarief	1-5-2008	18-7-1966	M	4607,83	1470,34	16415,12	31.752,00	5.693,52	0,00	24.163,12	7.748,00	
Inkomend 4%-contractstarief	14-1-2008	16-1-1976	M	Niet regulier		2.871,78	NB	1.012,19	708,53	5.354,44	2.482,66	
Inkomend 3%-contractstarief	NB	19-4-1967		NB	NB	41.411,00	50.673,60	9.841,73	6.889,21	61.338,87	19.927,87	
Uitgaand 3%-contractstarief				5.795,93	5.128,74	26.693,00				42.419,54		15.726,54
Uitgaand 4%-contractstarief				3.526,52	2.382,81	14.718,00				20.477,57		5.759,57

NB = Niet bekend of niet opgegeven